

מאור עזריאל

מאור תורתו של מורנו הרב הגאון רבי עזריאל אהרונוביץ זצ"ל

• גיליון 47 • ראש השנה תשפ"ז •

ברכת
שנה טובה
ומתוקה
לכל קוראינו
ולכל בית ישראל

מאור המועד

קול השופר: אָנוּ עֲבָדֶיךָ וְאַתָּה אֱדוֹנֵנוּ

ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבדה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם. (במדבר טו, א)

"במצות תקיעה זו של ראש השנה, יש בה כוונות אשר כולם הם אורח חיים למעלה למשכיל והם נכללים ב' דברים. האחד: כי בעצם היום הזה תחלת היצירה

בלשון הפסוק (תהלים פט, טו) "אֲשֶׁר־יִדְעִי תְרוּעָה": הרי ההגדרה "העם" הכוונה בדרך כלל גם לפשוטי העם, אם כן מדוע נקט בלשון העם ולא אמר אשרי ישראל. וכי אפשר שכל העם ידעו כוונת השופר, אשר כוונתו גבוה מעל גבוה?"

ומביא בשם רבו הקדוש, הרבי רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע, לבאר את הגמרא הנ"ל "למה תוקעין -

רחמנא אמר תקעו", כך: "שהגמרא מקשה למה תוקעין, כלומר: מה הוא בכוונה של התקיעות". מה יש לכוון בעת התקיעות, ומהו העומק הפנימי של מצוה זו? והגמרא מתרצת "רחמנא אמר תקעו, פירוש: שזאת תהיה עיקר הכוונה - לעשות רצון הבורא ברוך הוא". זוהי פנימיותה של מצוות שופר: לכוון שאנו תוקעים אך ורק מפני שהקב"ה ציווה עלינו.

ואם נעשה כך, נזכה לכל ההשפעות של השופר. כלשונו הטהור: "ועל ידי תקיעתו לעשות רצון הבורא ברוך הוא, אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים". וזוה מסביר המאור ושמש' את הפסוק, שיש לקיים את מצוה זו בכוונה השווה לכל נפש שגם פשוטי העם יכולים לכוון, ואזי זוכים להמשך הפסוק "ה' באור פָּנֶיךָ יִהְיֶה לָנוּ". כלשונו: "אשרי העם - שעושים רצון הבורא ברוך הוא בתקיעתם, שעל ידי זה הן ממתיקין הגבורות ונעשים רחמים".

יחי אדונינו המלך

טעם השופר נשגב ונסתר, ואנחנו שאיננו יודעים סודות עליונים, אין לנו אלא לכוון לעשות רצונו יתברך, ובכך נעורר רחמים גדולים. עם זאת, רבנו סעדיה גאון זי"ע מונה בדרך הפשט עשרה טעמים למצוות תקיעת שופר.

וכדי לטעום במקצת מטעמה של שופר, נעניין תחילה בלשון חז"ל (ראש השנה טו ע"א), שהקב"ה אומר להם לישראל: "אֲמַרוּ לְפָנַי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה: מַלְכֵינוּ, זְכוּנוּ, וְשִׁפְרוֹת. מַלְכֵינוּ - כִּדִּי שְׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם; זְכוּנוּ - כִּדִּי שְׁיַעֲלֶה זְכוּנוֹתֵיכֶם לְפָנַי לְטוֹבָה; וּבְשִׁפְרִי".

הרשב"א והריטב"א מסבירים את דברי הגמרא "במה? - בשופר", שבאמצעות השופר יש לקיים את מלכותו, זכונו, ושפירות. הוי אומר: במה ממליכים את הבורא, עם השופר? כיצד יש להעלות את הזיכרונות, באמצעות השופר? במה יש לתקוע ולהריע, ע"י שופר. ולכן תוקעים בשופר גם במלכויות, גם בזיכרונות, וגם בשופרות.

כלומר השופר בא עבור "מלכויות". עם השופר ממליכים את הבורא בעולמו. וזה הטעם הראשון שמביא רס"ג. וכן כתב בספר הקודש 'מנורת המאור' (חלק ב, סימן

המאור שבה

יתקבצו
עבדיו
ויתקעו
בשופרות
לפניו,
לפרסם
הדבר

נבקש להבין את המשמעות של השופר.

במצווה זו רב הנסתר על הגלוי. הקב"ה מצוונו יום תרועה יהיה לכם. לא נאמר טעמה של המצווה, ואף לא מפורט כיצד יש לקיימה: באמצעות איזה כלי יש להשמיע את התרועה, כמה קולות יש להשמיע ומהו משך הזמן הנדרש.

פרטיה ודיניה גנוזים וחז"ל דורשים מהפסוקים

במסכת ראש השנה (לג ע"ב) שהתרועה תיעשה בשופר, שתלווה בתקיעה לפנייה ולאחריה, ומה שיעורי התקיעה והתרועה. וכן את דיני השופר עצמו - גודלו (שם ד ע"ב), היותו של איל וצורתו הכפופה (שם טז ע"א, כו ע"ב).

חוק בלי טעם

מצוות שופר היא חוק בלי טעם, כמו שאמר נעים זמירות ישראל "תקעו בחדש שופר, בפקד ליום חגנו. כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב" (תהלים פא, ד-ה). כפי שמבאר המלבי"ם: "אין לנו לדרוש טעם על מצוה זאת של תקיעת שופר, כי לישראל הוא חק, שהוא דבר שאין לו טעם רק חֻקָּה מאת ה'; אבל הוא 'משפט לאלקי יעקב', ה' יודע טעמו ואצלו הוא משפט ולא חֻקָּה".

כן איתא ברמב"ם (הלכות תשובה ג, ד): "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר: עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם".

למה תוקעין?

הגמרא בראש השנה (טז ע"א) מביאה שרבי יצחק שאל: "למה תוקעין בראש השנה?" ומיד תמנה הגמרא על שאלתו "למה תוקעין", הרי בתורה הצטוונו על כך "רחמנא אמר תקעו". הגמרא מנסה להסביר שכוונתו היה לשאול "למה מריעין?" ושוב תמנה הגמרא על השאלה למה "מריעין", הרי בתורה כתוב להריע "רחמנא אמר זכרון תרועה".

אלא, מסבירה הגמרא, שרבי יצחק התכוון לשאול מה מקור הלהכה שאנו נוהגים, שאינו מפורש בתורה, לתקוע בשופר סדרת תקיעות פעם אחת ואח"כ לתקוע שוב בתוך תפילת שמונה עשרה [למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין?]. ועל זה מתרצת הגמרא: "כדי לערבב את השטן", שכפילות התקיעות מבלבלת אותו ומונעת ממנו לקטרג על ישראל, ובכך מביאה להמתקת הדין.

מה יש לכוון בתקיעות?

בספר הקדוש 'מאור ושמש' (רמזי ראש השנה), מדייק

מאורחותיו

• הליכות והנהגות מהרב זצ"ל •

מתלמידיו של אברהם אבינו

כדי לעורר זכויות, בתפילות ראש השנה, בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים, אנו מזכירים שוב ושוב את האבא של כולנו - אברהם אבינו עליו השלום. גם השופר בא להזכיר ולעורר את זכות האיל אשר שחט תמורת יצחק בנו.

אברהם אבינו, אב האומה וראש המאמינים, הפיץ את האמונה שיש בורא ומנהיג לבירה, והרגיל בפי הבריות לתת שבח והודיה לטוב ומטיב יתברך שמו. אברהם הוא גם עמוד החסד, שהרבה להטיב עם הזולת. הוא היסוד של בין אדם למקום ובין אדם לחברו. ואת כל זאת אנו מבקשים להזכיר, כדי שיהיה לנו לזכות, בימים הנוראים, ימי הדין.

*

עשרות שנים ירד הרב זצ"ל לפני התיבה כשליח ציבור, להפיל תחנה ובקשה לפני שומע תפילות ולעורר זכות אבות; ותקע בשופר בראש השנה וביום הכיפורים לבלבל את השטן בזכותו של אברהם אבינו. ועליו ניתן להמליץ שהיה מתלמידיו של אברהם אבינו.

הליכתו של הרב בדרכו של אברהם אבינו, הן בהפצת האמונה והן בדאגה לזולת, באה לידי ביטוי במיוחד בראש השנה וביום הכיפורים, בבית הכנסת הגדול "מאור תקווה":

בשיחותיו בימי ראש השנה, אשר נשא לפני הציבור בבית הכנסת, החדיר את האמונה הצרופה ועורר בלבבות ישראל את ניצוץ האמונה בבורא. והרחיב שזהו עניינו של ראש השנה - להמליך את הקב"ה עלינו ("תמליכוני עליכם").

בימים הנוראים בלטו גם מידותיו הנאצלות שבין אדם לחברו, כתלמידיו של אברהם אבינו, מתוך "עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה", קידם כל מתפלל בסבר פנים יפות. ועוד קודם לחג עמל להכין את בית הכנסת לקליטת המתפללים הרבים שגדשו את בית הכנסת בימים אלו, וביניהם גם כאלו אשר זה להם "אחת בשנה" לבוא ולהתפלל.

המשך בעמוד הבא ←

• מאורחותיו - המשך מהעמוד הקודם •

עוד מידה ייחודית מוזכרת אצל אברהם אבינו - "אחד היה אברהם". כאשר הכיר אברהם את הבורא, המשיך בצדקת דרכו אף שהיה יחידי בעולם. לפיכך כונה אברהם בתואר "העברי", לפי שהניח את "כל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד" (מדרש רבה, בראשית, פרשה מב).

אחד ממכריו מציין שאצל הרב זצ"ל ניכרה מידה זו: היה "יחידי", מתוך הכרה חזקה בצדקת דרכו ובדרך שבה צעד בבטחה. הוא לא הושפע מן הסביבה ולא ביקש להתאים את עצמו אליה, אלא שמר בעקביות על דרכו ועל עקרונותיו.

הרב הלך לכאן ולשם כדי למסור שיעורי תורה ולשאת את שיחותיו, גם כאשר הקהל שלפניו היה שונה והוא עצמו היה מיוחד באורחותיו ובדרכו. הוא ידע לפנות לכל אדם ולקרר אותו אליו, לדבר עמו בגובה העיניים ולהעניק לו תחושה של קירבה וכבוד. עם זאת, הקירבה שהעניק לאחרים לא באה על חשבון עמידתו העצמאית. מחד גיסא קירב אותם אליו, ומאידך גיסא לא התקרר אליהם במובן של אימוץ דרכם או אורחותיהם.

הוא לא חפץ להידמות לסביבה ולא ביקש למצוא חן בעיניה. דרכו הייתה ברורה ויציבה, ומתוך אותה הכרה פנימית בצדקת דרכו ידע לעמוד "מעבר אחד", ובכל זאת לפנות אל העולם כולו. הופעתו ודיבוריו היו מתוך יחס של כבוד לכל אדם, עם שמירה על עצמאותו המובהקת. בכך באה לידי ביטוי אותה מידה של "אחד היה אברהם" - היכולת להיות יחידי בדרכו, מבלי לוותר על הקשר עם הזולת ומבלי לאבד את הזהות והעקרונות.

זה ההסבר בפיוט שנהוג לומר בתפילת מוסף של ראש השנה, לאחר שתוקעים בשופר: "היום הָרַת עוֹלָם, היום יַעֲמִיד בְּמִשְׁפָּט כָּל יְצוּרֵי עוֹלָמִים. אִם כְּבָנִים, אִם כְּעֶבְדִּים. אִם כְּבָנִים, רַחֲמֵנוּ כְּרַחֲם אָב עַל בָּנָיו; וְאִם כְּעֶבְדִּים, עֲיִנֵּנוּ לָךְ תְּלִיּוֹת עַד שֶׁתִּתְּנֵנוּ וְתוֹצִיא כְּאוֹר מִשְׁפָּטֵנוּ".

אנו מבקשים לעורר אהבתו יתברך עלינו, באמצעות תקיעת השופר, שגם אם לא זכינו להיות כבנים, אנו כעבדים המתבטלים לפניו ועינינו תלויות בו כעבדים לפני המלך. אנו עבדיך ואתה אדוננו. אנו עמך ואתה מלכנו.

המועצה הדתית
גני תקוה

בית הכנסת הגדול
מאור תקוה

במלאות שנה

לפטירתו של מורנו ורבנו

מזכה הרבים ומקרב הלבבות, הרב הדגול והנערץ

הרה"ג רבי **עזריאל אהרונוביץ** זצ"ל

נתאסף כולנו לעצרת זכרון

התעוררות ואזכרה

ביום רביעי ה' תשרי תשפ"ז (16 ספטמבר) בערב
בבית הכנסת הגדול 'מאור תקוה' גני תקוה

18:00 נעלה לפקוד את קברו בבית העלמין

סגולה, פתח תקוה (חלקה יב/פ)

19:15 תפילת ערבית

19:30 המעמד בראשות הרבנים הגאונים

הרה"ג ר' **יחיאל בריזלי** שליט"א - מרא דאתרא

הרה"ג ר' **דוד ינקלביץ** שליט"א - ר"מ בירושלים

בני וחתני הרב אהרונוביץ זצ"ל

יהי רצון שזכותו הגדולה של הרב זצ"ל תעמוד לכל המתכנסים, לכל תלמידיו, לכל צאצאיו ולכל בני משפחתו. שיהיה למליץ יושר בשמי מרומים להשפיע שפע ברכה והצלחה, ושימלאו כל משאלות לבנו לטובה. בתפילה שזוכה ללכת בדרכיו הטובות, ללמוד ממעשיו, ולהמשיך את מורשתו לתפארת, מתוך סייעתא דשמיא, לאורך ימים ושנים טובות.

עזרת נשים פתוחה

זה מה שאנו מבקשים לעורר עם קול השופר, להביע את הכנעתנו לפני הבורא. אנו מבקשים להימשך בהכנעה מוחלטת לפני מלך מלכי המלכים.

קרן הוא לא שופר

ההלכה היא כי קרן של פרה פסול לתקוע בו (שלחן ערוך, אורח חיים, סימן תקפ"א). והטעם מובא בגמרא (ראש השנה כו ע"א) כי פרה מזכיר את חטא העגל ו"אין קטיגור נעשה סניגור". מסביר **האדמו"ר מסוכוטשוב** זי"ע, בספרו **שם משואל** (מועדים, ראש השנה), כי החטא במדבר נבע מזה שלא נכנעו לגמרי ולא ביטלו את דעתם ואת רצונם; וזה בדיוק ההפך מהמטרה של השופר שבא להביע את ההכנעה המוחלטת.

והגמרא שם מסבירה כי הקרן של כל הבהמות נקראות גם 'שופר', אך של פרה לא והיא נקראת רק 'קרן'. ואנו לוקחים קרן של איל, מסביר רביה"ק **ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר** זי"ע, כיוון שזה מבטא את ההכנעה - "כי הצאן יש להם בחינת ענוה, ולפיכך נמשלו ישראל לצאן" (מדרש רבה כג, לד); ושור הוא גאה, כמאמרם (שמות רבה כג, יא): גאה שבבהמות - שור".

ולכן גזירת היוונים על ישראל היתה: "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל". יוון רצה שלא ניכנע לפני הבורא, שלא נקבל את מלכותו יתברך.

וכדי להמליך את הקב"ה עלינו ועל כל העולם, אנו לוקחים דווקא שופר של איל, לא קרן של שור או פרה. לומר כי אנו מבקשים להכניע את עצמנו כעבד לפני המלך.

תרועת מלך

זה מה שאמר בלעם, כאשר תמה מדוע "לא הָיִית אֲנִי בְּיַעֲקֹב, וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל" (במדבר כג, כא)? מפני מה אפילו "שהן עוברים על דבריו, אינו מדקדק אחריהם ... אפילו מכעיסים וממרים לפניו, אינו זו מתוכן" (לשון רש"י)? - התשובה לך: "וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ", הם מריעים לפניו בהכנעה כעבדים לפני המלך. זהו סוד החיבה שיש להם אצלו יתברך.

זה הכוונה בדברי המדרש (ויקרא רבה כט, ד): "אמר רבי יאשיה: כתוב 'אֲשֶׁר־יָדְעִי תְרוּעָה', וכי אין אומות העולם יודעים להריע? כמה קרנות יש להן, כמה בוקינס יש להם, כמה סלפירגים יש להם; ואמרת 'אשרי העם יודעי תרועה'? - אלא שהן מכינים לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים".

כי בני ישראל בתקיעת השופר מכניעים את עצמם לפניו. זה לא סתם השמעת קול צליל כמו אומות העולם. אלא הבעת הכנעה שלהם, והמלכתו עליהם, "שתמליכוני עליכם". לכן הם מעוררים רחמים והופכים עליהם את מידת הדין למידת הרחמים.

מהאדם ... ובו ביום מלך הקב"ה על בריות העולם הזה שיצא מהכח אל הפועל. ומנהג ידוע כי ביום שימלך מלך בשר ודם, יתקבצו עבדיו ויתקעו בשופרות לפניו, לפרסם הדבר, ויאמרו 'יחי אדונינו המלך'. וכדאי הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר מלכותו קדמה לעמו, והיה למלך על כל הארץ לעולם, שיעשו כן בתחלת מלכותו שמלך על כל העולם. וכן ביום הזה, בכל שנה, כיון שמלכותו יהיה תמיד בלי הפסק. וכן אמר המשורר (תהלים צח) בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר, הִרְעִינוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה'".

בהכנעה לפני המלך

הקב"ה אמר למשה "עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצֹצְרוֹת כְּסָף" (במדבר י, ב), ופירש רש"י: "שיהיו תוקעין לפניך כמלך, כמו שנאמר וְיָהִי בְיָשְׁרוֹן מֶלֶךְ" (דברים לג, ה). מכאן הראיה, אומר הגה"צ **רבי יוחנן ממי** זי"ע, בספרו **'דעת תורה'** (פרשת בהעלותך), שהשמעת הקול בכלי נשיפה הוא כבוד מלכות.

ובעת שהקב"ה מגלה את מלכותו בעולם יש להביע זאת כראוי, ובמזה? - בשופר. באמצעות השופר מכריזים "המלך בא, המלך מופיע". כך גם היה בהר סיני כאשר הקב"ה התגלה, היה זה בקול שופר חזק מאוד. זהו כבוד המלכות, מלכותו יתברך שמו.

עבדי המלך הם אלו התוקעים בשופר. ע"י תקיעת השופר אנו מכריזים שאנו עבדיו של המלך - מלך מלכי המלכים. אנו מכניעים עצמנו לפניו בתכלית ההתבטלות. כי הכתרת המלך הוא רק על ידי מי שנכנע תחתיו.

גועים כבהמה

כמו שמובא בתלמוד ירושלמי (תענית פרק ב, הלכה א) אודות ההלכה שיש לתקוע בשופרות בתעניות האחרונות בעת עצירת גשמים. שואל שם רבי יעקב דרומאי: "ולמה תוקעין בקרנות?", מדוע תוקעים בשופרות, ולא בחצוצרות?

ומשיב: "לומר: חֲשִׁבֵנו כאילו גועים כבהמה לפניך". הם מבקשים להכניע את עצמם לפניו יתברך שמו, בהכנעה גמורה, שיחשיב אותם כבהמות הגועים לפני בעליהם. כלומר, השמעת קול השופר הוא ביטוי להכנעה.

חז"ל אומרים שתקיעת שופר היא "חכמה ואינה מלאכה" (ראש השנה כט ע"ב), מובא בספרים שתיבה "חכמה", מורכב מהתיבות "כח מה", כי פנימיות החכמה היא ביטול.

ובני ישראל אומרים ברוב הכנעה וחיבה לבוראם: "מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה" (שיר השירים א, ד). כפי שהגמרא (קידושין כב ע"ב) מביאה כיצד מתבצע קנין 'משיכה' ברכישת בהמה: "קורא לה והיא באה". והגמרא מסבירה: "בהמה אדעתא דמרה אזלה", על דעת בעליה היא הולכת בהכנעה גמורה.

ניצוץ מהמאור

כיצד נעורר רחמים בר"ה שחל בשבת, בלי שופר?

על פי האמור לעיל, שכל ענין של השופר הוא הכנעה כלפי מלכותו, מתוך רביה"ק **ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר** זי"ע, כי בשבת קודש אין צורך בשופר כדי להביע הכנעה, כיוון שביום השבת היהודי הריהו מוכנע ומבוטל כלפי הבורא יתברך. כלשונו הטהור:

"כל זה הוא רק בחול, כי אז צריך להתעוררות קול השופר, אבל בקדושת השבת שמתנוצץ אור האמת בעולם, וכל אחד ואחד יודע מצבו כאין וכאפס, וזוכה על ידי זה לעורר מקור הרחמים, בבחינת 'אין' מלעלא, ולהפוך הדינים לרחמים".

המאמר המרכזי, העוסק בכוחו של השופר ובטעמו - המלכת ה' בהכנעה - מתוך שיחה שהרב זצ"ל נשא לקראת ראש השנה תשפ"א (השיחה אורכה בהרבה). **בשנה זו חל גם ראש השנה בשבת קודש, ובסיום השיחה אמר:**

בראש השנה שחל בשבת, חז"ל אסרו לתקוע בשופר (ראש השנה כט ע"ב), והדבר מעורר תמיהה גדולה: הלא כל עניינו של השופר לבלבל את השטן המקטרג, ולעורר את מידת הרחמים. ואם כך, איך גזרו חז"ל שביום הדין, בשעה שאנו זקוקים ביותר לרחמי שמים, שלא לעשות שימוש בשופר - הכלי שבאמצעותו אנו גורמים כביכול שהקב"ה "עומד מכיסא הדין לכיסא רחמים". כיצד נעורר בשבת זו את הרחמים כדי לזכות בדין?